

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

РЕШЕНИЕ № 10

София, 29 октомври 2002 г.

Конституционният съд в състав:

Председател: Христо Данов

Членове: Георги Марков

Димитър Гочев

Тодор Тодоров

Неделчо Беров

Стефанка Стоянова

Маргарита Златарева

Васил Гоцев

Людмил Нейков

Румен Янков

Живан Белчев

Пенка Томчева

при участието на секретар-протоколита Галина Добрева разгледа в закрито заседание на 22 и 29 октомври 2002 г. конституционно дело № 12/2002 г., докладвано от съдията Маргарита Златарева.

I

Конституционният съд е сезиран с искане на състав на Върховния касационен съд, Пето гражданско отделение за произнасяне по конституционосъобразността на разпоредбата на § 5, ал. 1 от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за кооперациите /обн. ДВ, бр. 113 от 28. 12. 1999 г./, ПЗР на ЗК.

Подателите на искането ограничават оплакванията си само до хипотезата, в която кооперации и кооперативни съюзи се прекратяват по право и когато са променили уставите си съобразно изискванията на

новия ЗК, но след сроковете по § 2 и § 3 ПЗРЗК. За тези случаи в съобразителната част на искането се поддържа, че посочената разпоредба противоречи на конституционно гарантираното право на сдружаване, закрепено в чл. 44, ал. 1 от Конституцията. Твърди се още, че съществува вътрешно противоречие между оспорената законова разпоредба и проведения последователно принцип в Закона за кооперациите - единствено общото събрание на кооперацията да взема решение за прекратяване на кооперацията, което противоречие също води до противоконституционност. Прави се извод, че Конституцията прогласява задължението законът да създава условие за коопериране, а не да пречи на тази дейност, затова разпоредбата на § 5, ал. 1 ПЗР на ЗК не съответства и на чл. 19, ал. 4 от Конституцията.

С определение от 25. 06. 2002 г. Конституционният съд е допуснал искането за разглеждане по същество относно конституционносъобразността на разпоредбата на § 5, ал. 1 ПЗР на ЗК, независимо от случаите, които на практика могат да възникнат при нейното прилагане. Конституирани са като заинтересувани страни по делото Върховният касационен съд, Народното събрание, Министерският съвет, министърът на правосъдието, главният прокурор, Висшият адвокатски съвет, Централният кооперативен съюз.

II

В изпълнение на предоставената им от Конституционния съд възможност становища по делото са депозирали Министерският съвет, министърът на правосъдието и Висшият адвокатски съвет.

В становищата на всички изразили мнението си заинтересувани страни се поддържа, че атакуваната разпоредба от Закона за кооперациите не противоречи на Конституцията.

В становището на Министерския съвет се твърди, че напротив, с § 5, ал. 1 ПЗРЗК се осигурява спазване на принципа на правовата

държава като се санкционира поведение, несъобразено със закона. Същото се поддържа и от министъра на правосъдието, който посочва, че целта на оспорената разпоредба е да стимулира законосъобразното поведение на кооперациите. Според Висшият адвокатски съвет разпоредбата на § 5 ПЗРЗК провежда принципа на равенство на правните субекти през закона – на новосъздадените кооперации, съобразно изискванията на новия правен режим и на съществуващите кооперации, длъжни да приведат уставите си в съответствие с този режим.

Останалите конституирани страни не излагат становища.

III

Конституционният съд, обсъждайки изложените в искането съображения, както и писмените становища на заинтересуваните страни, прие следното:

1. Според оспорената разпоредба на § 5, ал. 1 ПЗРЗК кооперациите и кооперативните съюзи се прекратяват по право, ако в срок от 9 месеца от влизане в сила на закона не променят уставите си съобразно с изискванията на новия Закон за кооперациите и в 14 дни от приемането на промените не поискат вписване в регистъра при окръжния съд подлежащите на вписване обстоятелства.

Целта на § 5, ал. 1 ПЗР на ЗК, видно от мотивите на законодателя при приемането на първо четене на закона /стенографски дневници на XXXVIII Народно събрание, 7 сесия, 254 заседание от 29. 04. 1999 г./, е да се изравни статута на заварените кооперации с тези, които ще се създават по новия закон, поради същественото различие в регламентацията на правния им режим.

2. Прекратяването на кооперациите и кооперативните съюзи по право е свързано с конституционните начала на чл. 12, ал. 1 и чл. 19, ал. 4 от основния закон - кооперацията е доброволно сдружение на

физически лица, които чрез взаимопомощ и сътрудничество осъществяват търговска дейност, а кооперативните съюзи са правоспособни обединения на кооперации.

Конституционните основи на сдруженията на гражданите във всички форми на тяхното проявление са очертани в чл. 12, ал. 1 от Конституцията. Общият критерий на целта на сдружаването е интереса на членуващите - сдруженията трябва да служат за задоволяване и защита на техните интереси, които могат да бъдат както стопански, така и нестопански.

Конституцията обаче не определя правилата за образуване на различните сдружения на граждани, в това число и на кооперациите. Законът е този, който създава условията за коопериране и други форми на сдружаване на гражданите за постигане на стопански и социален напредък – чл. 19, ал. 4 от Конституцията. Употребеният от Конституцията израз “създава условия” следва да се разбира не само като задължение на законодателя да осигури добри условия за стопанска дейност, но и като право на законодателя да определи правилата на тази дейност. Оттук следва, че изменението на условията за коопериране също се определя от закона.

Конституционното начало на чл. 19, ал. 4 се разпростира и спрямо кооперативните съюзи, защото възлага на закона да създаде условия за сдружаване и на юридически лица.

Това са конституционните начала, върху които следва да се облекне правния режим на кооперациите и кооперативните съюзи и в чиито рамки трябва да се вмести всяко законово изменение.

3. Със Закона за кооперациите от 1999 г. се променя правния режим на кооперациите и кооперативните съюзи, създаден с едноименния закон от 1991 г. като в преходните и заключителни му разпоредби се вменява в задължение на заварените кооперации и кооперативни съюзи да приведат уставите си в съответствие с новите

законови разрешения. Неизпълнението на това задължение се обвързва със санкцията на прекратяване на неизправната кооперация или кооперативен съюз, респективно глоба за техните управителни органи.

Дали задължението за привеждане в съответствие с новите изисквания на закона ще бъде скрепено със санкцията на прекратяване на заварените юридически лица, на глоба или на заменяне на правилата на устава с императивни законови норми при запазване правоспособността на юридическите лица /например § 1, ал. 1 ПЗР на Закона за юридическите лица с нестопанска цел, § 10, ал. 1 ПЗР на Търговския закон/, това решава законодателят.

В случая като санкция за несъобразяване с новия правен режим е избрано прекратяването по право и това законодателно решение не влияе на правото на сдружаване на кооператорите, в каквато насока са оплакванията в искането. Членовете на кооперацията могат да останат сдружени помежду си като едно гражданско дружество по ЗЗД. Разпоредбата на § 5, ал. 1 ПЗР на ЗК отнема само правоспособността на организацията, която правоспособност по начало се получава чрез предписани от закона действия на публичния ред.

Предвиждайки прекратяване по право на кооперациите след настъпване на определените в § 5, ал. 1 ПЗР на ЗК условия, оспорената разпоредба не накърнява конституционно гарантираните интереси на кооператорите. Тя предвижда разумно дълги срокове за привеждане на уставите в съответствие с новия правен режим, с което интересите на членовете ѝ са защитени и разпоредбата остава в съгласие с конституционното изискване на чл. 12, ал. 1.

Не може да се възприеме становището, че прекратяването по право, избрано от § 5, ал. 1 ПЗР на ЗК пречи на кооперирането, издигнато като конституционна повеля от чл. 19, ал. 4 от основния закон. Както вече се посочи, законът определя условията за коопериране, условията за обединяване на кооперации и именно за

спазилите закона търговски субекти е конституционната гаранция на чл. 19, ал. 4. Освен това принципът на правовата държава – чл. 4 от Конституцията изисква да се стимулира поведение, съобразено със закона.

Съобразяването на уставите на заварените кооперации с изискванията на новия режим се налага и от конституционното начало за осигуряване на всички юридически лица еднакви правни условия за стопанска дейност – чл. 19, ал. 2 от Конституцията. Създаденият нов правен режим на кооперациите се различава в отделни части съществено от предишния, които с оглед уеднаквяването, не биха могли да се приложат без изменение на устава на кооперацията и последващите от това действия.

Уеднаквяване на правилата, по които работят заварените и новосъздадените кооперации осигурява еднаквите правни условия за стопанска дейност, както за самите кооперации, така и за техните съконтрагенти. Както се посочи вече, от една страна сдруженията на гражданите трябва да служат за задоволяването и защита на интереси на самите членувачи. От друга страна трябва да се защитава сигурността на други правни субекти в общия стопански и обществен живот, затова държавата се грижи правилата за възникване на кооперацията да бъдат ясно определени. Определените от закона рамки за условията за коопериране създават баланса между интересите на гражданите, образували кооперацията и интересите на държавата и останалата част от гражданите, неучаствуващи в кооперацията. Поддържането на поведение съобразено със закона се изисква от всички участници в правния живот с оглед съществуването на определена, създадена от държавата сигурност и определяемост на правоотношенията.

4. Конституционният съд не открива и наличие на вътрешно противоречие между правомощието на общото събрание на

кооперацията да реши прекратяването ѝ и прекратяването на кооперацията по право чрез оспорената разпоредба, което да води до противоконституционност на § 5, ал. 1 ПЗР на ЗК, както се твърди в искането.

Законът за кооперациите предвижда различни по характер основания за прекратяване на кооперацията: доброволно прекратяване - по решение на общото събрание; прекратяване при настъпване на обективни условия – изтичане на срок, оставане с членове под 7 души, не започване на дейност в рамките на 1 година; прекратяване, поради виновно поведение – по решение на Окръжен съд при нарушаване на закона. Прекратяването на кооперацията по право, предвидено в § 5, ал. 1 ПЗР на ЗК е основание извън посочените по-горе, приближаващо се по-скоро към субективните основания, отколкото към обективните факти, но то не е единственото, което се базира на несъобразено със закона поведение.

Възможно е прилагането на § 5, ал. 1 ПЗР на ЗК да породи несправедливо разрешаване на някои случаи. Върховният касационен съд е този, който има право да тълкува нормата в полза на законната в съчетание с житейската справедливост.

Конституционният съд в случая не може да обсъжда справедливото прилагане на разпоредбата. Необходимо и достатъчно е да се направи констатацията, че разпоредбата на § 5, ал. 1 ПЗР на ЗК не влиза в разрез с останалите основания за прекратяване на кооперацията, не води до вътрешно противоречие на закона, а оттук и до противоконституционност, поради което и този довод за несъответствие на разпоредбата с Конституцията е неоснователен.

Водим от изложените съображения и на основание чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията, Конституционният съд

Р Е Ш И :

ОТХВЪРЛЯ искането на състав на Върховния касационен съд,
Пето гражданско отделение за установяване на
противоконституционност на разпоредбата на § 5, ал. 1 от Преходните и
заключителни разпоредби на Закона за кооперациите /обн. ДВ, бр. 113
от 28. 12. 1999 г./

Председател:

Христо Данов